

УДК 37.026

ТЕХНОЛОГІЯ ІНТЕРАКТИВНОГО УРОКУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Дубровська Л. О., Дубровський В. Л., Висовень А. С.

У статті автори торкаються проблеми застосування технологій інтерактивного навчання молодших школярів, удосконалення процесу навчально-пізнавальної активності учнів початкової школи. Звернена увага на організацію роботи на інтерактивному уроці, діалогове спілкування з молодшими школярами, підвищення пізнавальної активності на уроці, створення суб'єкт-суб'єктних інтерактивних відносин в освітньому процесі, атмосферу співтворчості та співпраці, що сприятиме розвитку особистості учня.

Ключові слова: інтерактивні технології навчання, інтерактивний урок, початкова школа, мотивація навчальної діяльності, інтерактивна вправа, рефлексія.

В статье авторы рассматривают проблему использования интерактивных технологий обучения младших школьников, усовершенствования процесса учебно-познавательной активности учеников младшей школы. Обращено внимание на организацию работы на интерактивном уроке, диалог-общение с младшими учениками, повышение познавательной активности на уроке, атмосферы сотворчества, способствующей развитию личности школьника.

Ключевые слова: интерактивные технологии обучения, интерактивный урок, начальная школа, мотивация учебной деятельности, интерактивное упражнение, рефлексия.

In the article the authors deal with the problem of interactive learning technologies for primary school children, improving of teaching and learning activities for primary school students. It is stressed upon the work organization at an interactive lesson: producing communication with younger students, increasing cognitive activity in the classroom, creating an interactive subject relationship in education, the atmosphere of co-creation and collaboration to facilitate the development of student's personality.

Primary school teachers must possess knowledge of pedagogy, psychology, instructional methods, structure and methods of planning, organization and conducting interactive lessons, developing communication skills, skills to create a comfortable learning environment; to master the training content, to know the subject to be educated; to learn methods of motivating students to effective learning.

A teacher must learn to identify themes, goals and objectives of the lesson, provide younger students understanding of the content of their training activities, build positive personal qualities of students' emotional and value sphere, develop their communication skills; learn organizational, instructional techniques of reflection performance.

Key words: interactive learning technology, interactive lessons, primary school, motivation, learning activities, interactive exercises, reflection.

Світові тенденції розвитку суспільства вимагають відповідного інтелектуального забезпечення, яке стає все більш вагомим чинником прогресу. Це, в свою чергу, ставить завдання модернізації освіти. Так, вивчення використання інтерактивних технологій навчання є актуальним у наш час. Прискорення темпу життя, великий потік знань, що впливає на сучасну людину, потребує від неї вміння швидко знаходити потрібне рішення, використовуючи для цього пошукові методи, користуючись великою кількістю різноманітних джерел інформації. У зв'язку з цим, серед традиційних форм та методик навчання, у педагогічній практиці все частіше використовуються інтерактивні методи.

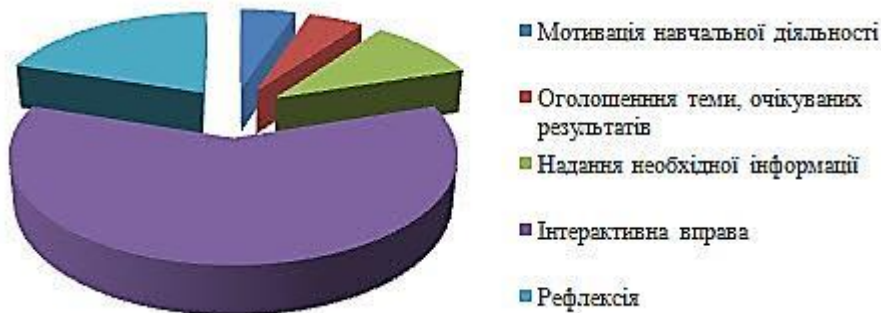
Проблема застосування інтерактиву в навчальному процесі була в центрі уваги таких дослідників, як О. Єльнікова, Г. Коберник, О. Коберник, О. Комар, Т. Кравченко, М. Крайня, Г. Кривчикова, В. Мельник, Л. Пироженко, Н. Побірченко, О. Пометун та ін., які обґрунтовують доцільність застосування інтерактиву для

посилення ефективності процесу навчання. Теоретичні аспекти, пов'язані з визначенням сутності інтерактивних методів, їх класифікації, визначенням найбільш поширених і придатних їх видів для розв'язання навчальних завдань, набули висвітлення в працях російських (О. Коротаєва, Г. Мітіна, Г. Самохіна, С. Стил'к, Н. Суворова, Г. Шевченко) та українських (А. Мартинець, М. Скрипник, Л. Пироженко, О. Пометун та ін.) вчених.

Інтерактивний урок – це урок незвичайний за задумом організації та методики проведення.

РОЗПОДІЛ ЧАСУ МІЖ ЕТАПАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО УРОКУ

Мотивація навчальної діяльності. Займає не більше 5 % часу заняття. Мета – сфокусувати увагу учнів або учасників заходу на проблемі, викликати інтерес до обговорюваної теми. На цьому етапі можуть бути використані такі прийоми: проблемне питання, цитата, коротка історія, невеличке завдання, розминка, коротка розповідь, бесіда, демонстрування наочності; нескладні інтерактивні технології ("Мозковий штурм", "Мікрофон", "Криголам" тощо). Як правило, матеріал, озвучений учнями під час мотивації, наприкінці підсумовується і стає "місточком" для представлення теми уроку.

Оголошення, представлення теми та очікуваних результатів. Займає орієнтовно 5 % часу заняття. Мета – забезпечити розуміння учнями змісту їхньої діяльності, тобто чого вони повинні досягти в результаті уроку і що від них очікує вчитель. Доцільно залучати до визначення очікуваних результатів усіх учасників заняття або заходу. Формулювання очікуваних результатів уроку – це принциповий момент інтерактивного навчання, бо, не усвідомивши цього, учень може сприйняти навчальний процес як ігрову форму діяльності, не пов'язану з навчальним предметом. Формулювання результатів має відповідати таким вимогам: висвітлювати результати діяльності на уроці учнів, а не вчителя ("після цього уроку я зможу..."); чітко відобразити рівень навчальних досягнень, який очікується після уроку; чітко вказувати на способи "вимірювання" результатів; учитель має говорити коротко, ясно й абсолютно зрозуміло для учнів.

Правильно сформульовані, а потім досягнуті результати – це гарантія успіху. Оптимальною є ситуація, коли учень розуміє не тільки, чого він досяг, а й чого він має досягти на наступному уроці, чого він взагалі хоче від цього предмета для свого життя. Тому в цій частині інтерактивного уроку вчитель має: назвати тему уроку або попросити когось із учнів назвати її; якщо назва теми містить нові слова або проблемні питання, слід звернути на це увагу учнів; попросити когось із дітей

оголосити очікувані результати; нагадати, що в кінці уроку перевірятиметься, чи досягли вони цих результатів.

Актуалізація знань. Надання необхідної інформації. Займає приблизно 10 % часу заняття. Мета етапу – дати учням достатньо інформації для того, щоб на її основі виконувати практичні завдання, але за мінімально короткий час. Види роботи: міні-лекція, читання роздаткового матеріалу, виконання домашнього завдання, опанування інформації за допомогою технічних засобів навчання (демонстрація відеофільму, презентації тощо) або наочності. Для економії часу на уроці і для досягнення максимального ефекту уроку можна давати інформацію для попереднього домашнього вивчення. На самому уроці вчитель може ще раз звернути на неї увагу, особливо на практичні поради, якщо потрібно, прокоментувати терміни або організувати невеличке опитування.

Усвідомлення. Інтерактивна вправа. Центральна частина уроку. Займає близько 60 % часу заняття. Мета – практичне засвоєння матеріалу, досягнення поставлених цілей уроку. Послідовність проведення інтерактивної частини наступна: інструктування – учитель розповідає учасникам про мету вправи, правила, послідовність дій і кількість часу на виконання завдань; перевіряє розуміння цього учасниками; об'єднання в групи, розподіл ролей; виконання завдання, де учитель виступає в ролі організатора, помічника, ведучого дискусії, намагаючись надати учасникам максимум можливостей для самостійної роботи і навчання у співробітництві один з одним; презентація результатів виконання вправи; рефлексія. Здійснюється в різних формах: як індивідуальна робота, робота в парах, групах, дискусія.

Підбиття підсумків (рефлексія), оцінювання результатів. Займає орієнтовно 20 % часу уроку. Мета – рефлексія, усвідомлення того, що зроблено на уроці (заході), чи досягнуто поставленої мети, як можна застосувати в майбутньому отримане на уроці. Методика проведення рефлексії на уроці містить наступні етапи:

1. Припинення діяльності (з можливістю продовження роботи).
2. Відновлення послідовності виконаних дій (навіть незначних).
3. Вивчення відтвореної послідовності дій з точки зору їх ефективності, продуктивності, відповідності поставленим завданням.

4. Виявлення і формулювання результатів рефлексії:

- предметна продукція діяльності (ідеї, пропозиції, закономірності, відповіді на запитання);

- способи, які використовувалися чи створювалися в ході діяльності;
- гіпотези щодо майбутньої діяльності.

Рефлексія може подаватися у вигляді малюнків, схем, графіків.

Технологія проведення підсумкового етапу

I стадія. Установлення фактів:

- використовуйте відкриті запитання: як? чому? що? (наприклад: "Що нового дізналися? Чого навчилися?");

- виражайте почуття;
- наполягайте на описовому характері коментарів;
- говоріть про реально зроблене.

II стадія. Аналіз причин:

- запитуйте про причини: чому? як? хто?;
- заглибтеся у відповіді: чому його немає? що було б, якби?;
- шукайте альтернативні теорії;
- доберіть інші приклади;
- наведіть думки незалежних експертів.

III стадія. Планування дій:

- домагайтеся, щоб учні взяли на себе зобов'язання щодо подальших дій ("Що нам робити далі?") [6, с. 82].

Інтерактивний урок потребує ретельної підготовки, вчитель має вирішити, яку саме з інтерактивних технологій треба застосувати. Співвіднесення потребують тема та мета уроку, вікові індивідуальні особливості учнів, ступінь їхньої підготовленості до роботи на уроці із застосуванням інтерактивних технологій навчання. Треба з'ясувати, в який спосіб будуть представлені тема інтерактивного уроку, очікувані

навчальні результати, мотивація навчальної діяльності; яка додаткова література та матеріали знадобляться для проведення уроку; в який спосіб будуть відтворені комфортні умови на уроці, атмосфера співтворчості, позитивної взаємозалежності учнів, які саме вправи та завдання будуть запропоновані учням для реалізації цієї мети; яким чином на уроці будуть створені малі групи, якщо буде використаний цей метод навчання; яким чином будуть підведені підсумки уроку, проаналізована рефлексія; яким чином будуть контролюватися й оцінюватися досягнення учнів тощо.

Завдання вчителя – вибір інтерактивної технології навчання, конструювання інтерактивного уроку, продумування всіх його етапів; моделювання усіх варіантів навчальних ситуацій, що можливі на уроці; підбір змістового матеріалу уроку за віком аудиторії; підбір прийомів активізації учнів на уроці, продумування вчителем можливих варіантів розвитку інтерактивного уроку з детальним прогнозом особливостей взаємодії школярів, особливостей вибудовування процесу взаємного навчання, комунікації та реакції учнів. На інтерактивному уроці чільною фігурою є учень з його індивідуальними особливостями, його діями, думками, ідеями, вчинками. Учні мають відчувати професійну та особистісну активність учителя в інтерактивному процесі навчання. Проте керівне втручання педагога в навчальний процес є необхідністю і має бути "м'яким", не пригнічувати ініціативу школярів, а навпаки – посилювати прагнення дітей до засвоєння "нових" знань, поживляючи процес мислення учнів. Застосування інтерактивних технологій навчання в навчальному процесі потребує вдумливості від учителя й учнів одночасно з певною відчуженістю педагога від того, що діється. Інтерактивні технології навчання розвивають у вчителя і в учнів здатність бути толерантними в ситуаціях невизначеності.

У процесі підготовки та проведення інтерактивних уроків вчитель може зіткнутися з певними труднощами:

1. Слабке навчально-методичне забезпечення освітнього процесу початкової школи.

2. Недостатня кількість педагогічної, психологічної, методичної літератури з інтерактивних технологій навчання, особливостей їх застосування в початковій школі.

3. "Важкий старт" – застосування інтерактивних технологій навчання у роботі з молодшими школярами, оскільки учні не навчені працювати в групах, їх комунікативні уміння нерозвинені, процес взаємного навчання в класі не налагоджений тощо.

4. Учителю складно встановити зворотний зв'язок із молодшими школярами, контролювати навчальний процес.

5. Спочатку учителю складно оцінити результативність уроку, особливо навчальні, особистісні досягнення кожного з молодших школярів.

6. Оскільки провідним видом діяльності в дошкільному віці є гра, то вчителю початкових класів треба зацентувати увагу молодших школярів на освітніх цілях інтерактивних уроків, а особливо при застосуванні інтерактивних технологій ситуативного моделювання, які сприяють включенню учнів в ігрову діяльність, ігрове моделювання явищ, що досліджуються.

Обізнаність щодо властивостей інтерактивних технологій навчання, щодо функцій, що їм притаманні у застосуванні в навчальному процесі, засвоєння загальнопедагогічних і предметно-методичних знань про них, формування практичних умінь і навичок з їх застосування, розвиток технологічних, комунікативних, рефлексивних, методичних та інших здібностей учителя – все це сприятиме формуванню готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання в подальшій професійній діяльності.

Вчитель початкових класів має чітко уявляти, з якою метою він використовує на уроці інтерактивні технології навчання, яка саме з інтерактивних технологій буде використана при вивченні конкретної теми більш ефективно, яке призначення кожної з інтерактивних технологій, як організувати роботу на інтерактивному уроці, діалогове спілкування з молодшими школярами, підвищити їхню пізнавальну активність на уроці, створити суб'єкт-суб'єктні інтерактивні відносини в освітньому процесі, атмосферу співтворчості та співпраці, що сприятиме розвитку особистості учня.

У процесі підготовки та проведення інтерактивних уроків вчитель може зіткнутися з певними труднощами: слабке навчально-методичне забезпечення освіт-

нього процесу початкової школи; недостатня кількість педагогічної, психологічної, методичної літератури з інтерактивних технологій навчання, особливостей їх застосування в початковій школі; "важкий старт" – застосування інтерактивних технологій навчання у роботі з молодшими школярами, оскільки учні не навчені працювати в групах, їх комунікативні уміння не розвинені, процес взаємного навчання в класі не налагоджений тощо.

Таким чином, учителю початкових класів потрібно оволодіти знаннями з педагогіки, психології, методики викладання предметів, зі структури та методики підготовки, організації та проведення інтерактивного уроку, розвинути комунікативними здібностями, навичками зі створення комфортних умов навчання; досконало володіти матеріалом уроку, знати предмет, бути ерудованим; опанувати прийоми з мотивації учнів до ефективного засвоєння знань. Учитель має навчитися визначати теми, цілі, завдання уроку, забезпечити осмислення молодшими школярами змісту їхньої навчальної діяльності, формувати позитивні особистісні якості учнів, емоційно-ціннісну сферу, розвивати комунікативні уміння школярів; опанувати організаційні, методичні прийоми з рефлексії результатів діяльності.

Література

1. Інтерактивні технології навчання: теорія, досвід : метод. посіб. / авт.-уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : А.П.Н., 2002. – 136 с.
2. Карасик А. Структура і методика інтерактивного уроку в початковій школі / А. Карасик // Початкова освіта. – 2005. – № 7. – С. 2–5.
3. Навчання в дії: Як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання : метод. посіб. / А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. – К. : А.П.Н., 2003. – 72 с.
4. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.
5. Савицька І. Впровадження інноваційних технологій у практику роботи початкової школи / І. Савицька, О. Тарасова // Початкове навчання та виховання. – 2006. – № 16. – Методичний банк. – С. 1–9.
6. Стрибна О. В. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи / О. В. Стрибна, А. О. Сошенко. – Харків : Видавнича група "Основа", 2005. – 127 с.